

แนวทางการพัฒนาความเป็นย่านหลากหลายมิติของเมืองเชียงใหม่ The Multi-Layered Districts of Chiang Mai City

ปรานอม ดันสุชานันท์ และวิทยา ดวงธิดา
Pranom Tansukanun and Wittaya Daungthima

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยต่างๆที่มีส่วนในการกำหนดความเป็นย่าน ละแวกบ้าน และชุมชนของชาวเมืองเชียงใหม่ รวมทั้งวิเคราะห์การซ้อนทับของมิติทางกายภาพ สังคม กิจกรรม วิถีชีวิต และความเชื่อของคนในเมือง ที่มีส่วนในการกำหนดย่าน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสนอแนะการกำหนดหน่วยพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการวางแผนพัฒนาเมือง และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองเชียงใหม่จากลักษณะความเป็นย่าน เนื่องจากการวางแผนที่ผ่านมา ความเป็นย่านหลากหลายมิติมักไม่ได้รับความสนใจ หรือให้ความสำคัญมากพอ กระทั่งเกิดเป็นแผนพัฒนาเมือง หรือผังเมืองที่ไม่ได้สะท้อนลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และส่งผลให้เกิดทำลายคุณค่าเมืองที่มีอยู่เดิม

งานวิจัยได้ศึกษาแนวคิดเรื่องพื้นที่ สถานที่ และอัตลักษณ์ และนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย รวมทั้งการสำรวจพื้นที่เพื่อกำหนดความเป็นย่าน ความรู้สึกเป็นย่านอาจเกิดขึ้นได้จากปัจจัยหลายๆประการ โดยปัจจัยหลัก 3 ประการ ที่งานวิจัยนี้ใช้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ (Physical Appearance) กิจกรรมและการใช้สอย (Activities and Functions) รวมทั้งสัญลักษณ์และความหมายของย่าน (Symbols and Meanings) ปัจจัยทั้งสามประการดังกล่าวนับว่าเป็นการให้ความสำคัญกับทั้งพื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่ทางสังคม ในฐานะเป็นสถานที่ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ สถานที่ที่เป็นพื้นที่ทางกิจกรรม ที่เชื่อมโยง ร้อยเรียง ผู้คนหลากหลายเข้ามาด้วยกัน

งานวิจัยพบว่า เมืองเชียงใหม่เติบโตมาจากเมืองประวัติศาสตร์ที่มีอายุกว่า 700 ปี มีการทับซ้อนกันของลักษณะทางกายภาพ กิจกรรม การใช้พื้นที่ และความหมายมากมาย ผ่านกาลเวลาในยุคต่างๆ ย่านของเมืองเชียงใหม่หลายย่านยังสืบทอดลักษณะทางกายภาพ กิจกรรม การใช้พื้นที่ และความหมายเหล่านั้นมาจากอดีต ขณะที่หลายย่านก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย ลักษณะทางกายภาพที่สำคัญประการหนึ่งของเมืองเก่าที่ยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ การมีถนนซอยขนาดเล็ก ลดเลี้ยว ลัดเลาะไปตามพื้นที่ ยังมีละแวกบ้านในเมืองเชียงใหม่จำนวนมากที่คงลักษณะดังกล่าวอยู่ ทั้งในเขตเมืองเก่า ทางเหนือและทางตะวันออกของเมืองเก่า ในชุมชนริมน้ำ และชุมชนชนบทในอดีตโดยรอบ

ย่านในเมืองเชียงใหม่แบ่งออกเป็น 14 ย่าน และละแวกบ้านอีกจำนวนมาก โดยเป็นย่านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง 11 ย่าน และย่านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงอีก 3 ย่าน จะเห็นว่าพื้นที่ฝั่งตะวันตกเกือบทั้งหมดเกี่ยวข้องกับความเป็นเมืองเก่าของเชียงใหม่ ด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง ส่วนพื้นที่ฝั่งตะวันออก เฉพาะบริเวณที่ติดแม่น้ำจะมีลักษณะเป็นเมืองเก่ามากกว่า พื้นที่ที่ห่างไกลออกไป ถนนสุขุมวิทไฮเวย์นับเป็นขอบเขตย่านที่ชัดเจนที่สุดในปัจจุบัน และสามารถใช้เป็นขอบเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ได้ด้วย ดังนั้นพื้นที่นอกถนนสุขุมวิทไฮเวย์ออกไปจึงเหมาะสมสำหรับรองรับการเติบโตหรือการพัฒนาเป็นเมืองใหม่ ขณะที่พื้นที่ทางตะวันตกของถนนสุขุมวิทไฮเวย์นี้ ไปจนจรดดอยสุเทพ ควรกันให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ ที่มีอาคารสูงปานกลางถึงต่ำ (mid to low rise development) เพื่อรักษาสภาพอากาศเมืองเก่า โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตกำแพงเมืองชั้นในและชั้นนอก ที่ได้มีการกำหนดเป็นเขตเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยในร่างผังเมืองรวมฉบับใหม่ไปแล้ว

การนำลักษณะเฉพาะของแต่ละย่านและละแวกบ้านเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนและออกแบบเมือง เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับอนาคต.

แนวทางการพัฒนาความเป็นย่านหลากหลายมิติของเมืองเชียงใหม่ The Multi-Layered Districts of Chiang Mai City

ปรานอม ต้นสุขานันท์ และวิทยา ตวงธิมา
Pranom Tansukanun and Witaya Daungthima

Abstract

The research aims at identifying neighbourhood and districts of Chiang Mai City through various factors. Considering that 'place characteristic' has not been a major aspect for planners and architects in planning and design the city. As a result, many plans pay no respects to valuable assets of places, for example: suggest road widening or allow high rises in historic areas.

It studies the conceptions and meanings of 'space', 'place', 'identity' and 'community' for conducting the research framework. The three criteria for neighbourhood and districts designation for this research include physical characters, activities & functions, as well as symbols & meanings of the places for the people. The criteria incorporates physical, economic and socio-cultural considerations. It can be summarised that spatial and social networks are both important.

The research found out that Chiang Mai grows from a historic city of over 700 years and there are many layers of physical characters, activities & functions, as well as symbols & meanings, some of which pass on until these days. One of the significant physical characteristics of an old town passing on today is small and winding alleys throughout the city. Many of the neighbourhood are still in this shape; within the old city walls, to the north and the east of the old town, along the river and the communities further afield.

There are 14 districts in Chiang Mai, with many relatively small neighbourhood. Most of the districts, 11 out of 14, are on the west side of the Ping River, while only 3 districts are on the east side. Almost all of the westside districts are connected to the history of Chiang Mai in some ways. The Super Highway Road is the most legible edge, it can also be used to identify the boundary of the old area of the city. The area outside the Super Highway Road can be developed as the 'new centre' for Chiang Mai, while the area to the west should be designated as 'conserved area' with medium to low rise development, especially the area within the old city walls.

Each district characters should be assimilated in the planning and design of the city for a more sustainable future.

